

УДК 821.161.2–311.6:7.017.4

Чмир А. В.

аспірант

кафедра загального та слов'янського літературознавства

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Французький бульвар 24/26, м. Одеса, Україна, 65058

chmyr_andrew@ukr.net

[https://doi.org/10.18524/2307-8332.2021.1\(23\).251895](https://doi.org/10.18524/2307-8332.2021.1(23).251895)

ПАРАТЕКСТУАЛЬНІ ЕЛЕМЕНТИ В РОМАНІ ПЕТРА КРАЛЮКА «ШЕСТИДНЕВ, АБО КОРОНА ДОМУ ОСТРОЗЬКИХ»

У статті йдеться про такий тип транстекстуальності як паратекстуальність у романі «Шестиднев, або Корона дому Острозьких» сучасного українського письменника історичного спрямування Петра Кралюка. Установлено, що вивченню паратексту приділили увагу як літературознавці, так і лінгвісти. З'ясовано, що паратекстуальні елементи (заголовок, епіграф, підзаголовок, передмова, післямова) стають порогом для читача до основного тексту. Було розглянуто сенс подвійного заголовку в романі (два смислових центри – Шестодневи та корона). Наголошено на тому, яку роль відіграє у творі присвята Ігорю Пасічнику (подяка за ідею написання та роздуми над можливістю осягнення історії). Було приділено увагу кожному розділу роману (всього їх 6), оскільки вони мають назви (певний колір та топос), які розкривають сенс того, що в них відбувається. Простежено ключове значення колористики в художньому світі «Шестиднева» («Барва зелена. Турів», «Барва сивини. Київ», «Барва чорна. Варшава», «Барва жовта. Дермань», «Барва червона. Дубно», «Барва золота. Острог»). Установлено, яку роль відіграє корона у творі, який зв'язок вінця з назвою роману. Головний герой залишає після себе не тільки матеріальну спадщину, але й духовну (книгодрукування та освіта), яка має для його нащадків першочерговий сенс. Паратекстуальний рівень «Шестиднева» пов'язаний із баченням автора своєї концепції історії, яка розкривається завдяки постаті князя Василя-Костянтина Острозького.

Ключові слова: паратекст, рецепція, автор, читач, роман, художня система, П. Кралюк.

Ще до того, як реципієнт безпосередньо почне читати сам текст, у поле його уваги потрапляють позатекстові елементи. Вони налаштовують читача на сприйняття, поглиблюють та розкривають авторські задуми, дозволяють у сконденсованому вигляді осягнути художній світ певного твору. Ці елементи (заголовок, епіграф, підзаголовок, передмова, післямова) називаються паратекстуальними. Суттєве значення для їхнього вивчення та термінологічної фіксації зробив літературознавець Жерар Женетт у своїй книзі «Паратексти: пороги інтерпретації» (1987).

Паратекстуальності приділяє увагу вагома частина дослідників. З-поміж них можна виокремити як літературознавців, так і лінгвістів (Міхал Гловінський, Олександр Колотов, Катерина Меламедова, Ксенія Толчєєва, Наталя Фатєєва, Тетяна Шмельова та ін.). Серед українських дослідників паратекстуальності вирізняються розвідки Наталії Білик, Галини Віват, Ольги Погорелової, Мар'яни Сокол, Лариси Статкевич, Юлії Шуби та ін.

Розглянемо сутність «паратексту» більш детально. Олена Дубініна зазначає, що «саме паратекст є тією контактною зоною, де вперше зустрічаються свідомість читача (з усім комплексом його емоційного, культурного та соціального досвіду) із свідомістю, що створила текст. Зрозуміло, що від того, наскільки плідною буде ця перша зустріч двох «горизонтів», залежить, чи відбудеться взагалі подальший діалог читач – автор, у якому напрямку буде рухатись читацьке сприйняття і наскільки воно буде співпадати з авторськими інтенціями» [3, 70]. Паратекст виступає місцем, де можуть поєднуватися, сполучатися, взаємодіяти сфери письменницького задуму та читацького передчуття.

На важливості позатекстових елементів наголошує Наталія Олизько. Дослідниця стверджує, що «рамка художнього твору є когнітивним найкоротшим шляхом адресата до розуміння тексту. Виконуючи функції переконання та оцінки, паратекст в явній чи імпліцитній формі впливає на читача, формує та змінює оцінку тексту до/після його активного прочитання» [пер. мій – А. Ч.] [9, 71]. Як бачимо, незважаючи на те, що паратекст знаходиться поза основним текстом, він виконує суттєву рецептивну роль.

Роман «Шестиднев, або Корона дому Острозьких» (2010) сучасного українського письменника історичного спрямування Петра Кральнока становить особливий інтерес у заданому нами аспекті (рецептивний потенціал паратекстуальності). У цьому творі, крім обов'язкових делімітаційних (заголовки всього твору та назви окремих його частин, початок та кінець тексту), присутні і факультативні (присвята, епіграф, передмова та післямова) – ті, що за автором книги «Паратекст: пороги інтерпретації» Жераром Женеттом позначають як паратекстуальні. Наше завдання – визначити місце паратекстуальності у вираженні П. Кральноком у «Шестидневі» свого погляду на історію та на таку важливу для історії України особистість як Василь-Костянтин Острозький (1526–1608).

Почнемо із заголовка. Валерія Кухаренко звертає увагу на те, що, «увібравши у свій незначний об'єм весь художній світ твору, заголовок має колосальну енергію туго згорнутої пружини. Розкриття цієї згортки, використання всієї цієї енергії носить суто індивідуальний характер, і починається воно з очікування знайомства з текстом, з формування установки на читання даного твору, з періоду, який умовно можна назвати передтекстовим» [6, 97]. Як бачимо, заголовок дійсно відіграє значущу роль. Мар'яна Сокол розглядає заголовок як медіаторний код тексту, який виконує паракомунікативну функцію (а саме – експліцитно передає мету повідомлення, встановлює контакт із читачем, при-

вертає його увагу, викликає зацікавленість до опублікованого тексту) [11, 246]. «Заголовок, – пише дослідниця, розглядаючи цей паратекстуальний елемент у прагматичному аспекті, – виступає як засіб вираження авторської позиції чи авторської модальності. <...> Заголовок у тексті виступає однією з найсуттєвіших ознак, він є авторським концептом і конденсатом усього змісту. Заголовок координується із семантикою тексту, він є домінантою, яка утворює в художньому тексті смислову та емоційну єдність» [11, 248]. Переконаємося, що заголовок дійсно відіграє фундаментальну роль, оскільки здебільшого читач насамперед починає сприймати саме його.

У романі П. Кралюка заголовок за своєю структурою подвійний, а тому має два смислових центри. Можливо, автор слідував традиції, яка зберігалася до ХІХ століття, давати твору розширену, подвійну назву, коли в другій частині була вказівка на зміст цього твору [2, 118]. Перша частина назви викликає в пам'яті читача Шестодневи – християнські твори про початок світобудови, що склалися з шести трактатів (за кількістю днів, за які Господь створив світ). У такий спосіб можна припустити, що у творі, який тримає в руках читач, йтиметься про події універсального характеру.

Друга частина вводить образ, який, можливо, матиме ключову роль у розкритті закладеної автором у романів концепції. На початку читання «корона» може асоціюватись із матеріальною цінністю виняткової важливості, яка якимось чином пов'язана з «домом» одного з найвідоміших родів в історії культури (книгодрукування та освіта) України. Особливу увагу у другій частині назви роману привертає символіка корони. Ганс Бідерманн вказував, що вінець – це «головна прикраса, яка дозволяє носієві здаватися вище і підносить його над оточуючими. Завдяки увінчанню короною він узаконується як надлюдська, пов'язана з вищим світом істота» [пер. мій – А. Ч.] [1, 128–129]. Як бачимо, вже в назві роману П. Кралюк наголошується на винятковості в українській історії роду Острозьких.

«Шестиднев» відкриває присвята, в якій автор висловлює подяку за ідею написання твору Ігорю Демидовичу Пасічнику – ректору Національного університету «Острозька академія» та доктору психологічних наук. Зауважимо, що роль присвяти досліджували Ольга Богданова, Дмитро Кузьмін, Валентина Мусій, Віталій Назарець та ін. Важливе значення мають розташування присвяти, тип адресанта та тип адресата.

В інтерв'ю П. Кралюк зауважував, що «ректор нашої академії Ігор Пасічник говорив, що треба створити книгу, точніше величну сагу, присвячену князеві Василю-Костянтину Острозькому» [4, 7]. Надихнувшись, письменник пообіцяв своєму колезі, що «наступного Вашого дня народження напишу роман про Василя-Костянтина Острозького» [4, 7]. Переконаємося, що І. Пасічник дійсно вплинув на створення «Шестидневу». Присвята – це не тільки данина поваги, а й, враховуючи сферу наукових зацікавлень ректора, роздуми про сутність історії, її сприйняття та тлумачення («Мислення оперує не тільки на рівні від-

чуттів та сприймань, але і на пам'ятєвих процесах (запам'ятовування, збереження, відтворення) на уявленнях і звичайно на емоціях» [10, 4]).

У романі П. Кралука є такий елемент паратекстуальності як епіграф. Це рядки сучасного поета Олександра Ірванця. Сама поезія інтимного характеру про роз'єднаність двох люблячих, про їхню нездатність зрозуміти один одного, про ту невизначеність, яка не дає їм можливості бути єдиним цілим. У романі П. Кралука тема кохання займає важливе місце. Але, найімовірніше, сенс епіграфу в іншому. На нашу думку, ключову роль у цьому випадку має мотив самотності. Людину, як щасливу, так і страждаючу, не можуть повністю зрозуміти навіть близькі люди. У будь-якому разі кожен із нас приречений на те, щоб якась частина нашого «я» залишалася для інших «темною», нерозгаданою.

Наступний паратекстуальний елемент роману – Предслів'я. Воно написано від імені головного героя твору, вісімдесятирічної людини. Вона, усвідомлюючи близькість відходу із земного світу, вирішує дуже швидко (протягом шести днів) відтворити в пам'яті головні віхи власного життя, того, що відбувалося з іншими людьми, з якими поєднала його доля, дати їм оцінку, в чомусь виправдатись, щось зрозуміти, пояснити. В якийсь момент складається враження, що до голосу головного героя приєднується і голос автора, який ділиться з читачем своїм уявленням про те, як можна розповісти про минуле, уявити історію («*А перед моїми очима бовваніють лики різних людей. Деякі змаліли, розмилися. Призабулися й діяння людські. Та можна домислити їх, побачити такими, як хочеться. І ніхто мене за те не осудить. То мій світ. І я у ньому судія*» [5, 3] (підкреслено нами – А. Ч.)).

З одного боку, це справді життя, пам'ять героя. Тому він має право розповісти про неї так, як сам вважає за потрібне. Але, з іншого боку, роман – це художній світ, який створений письменником, його автором. Останній має право розпоряджатися, вибудовувати цей світ (зокрема і події життя свого героя) за власними законами. Якщо історія створення портрета має лінійний характер, то віхи долі центральної особи в ньому, князя Острозького, позначені та розкриті поза хронологічною послідовністю.

Кожний розділ роману має назву. Вікторія Назарук пише про те, що «назви частин (умовно – розділів) граматично є номінативними реченнями, у яких превалюють назви кольорів. Це вирізняє твір «Шестиднев, або Корона дому Острозьких» від традиційних історичних романів, які діляться на класичні розділи чи частини» [8]. У такий спосіб винесено позначення кольору, а також місця (топоса), яке буде в центрі уваги головного героя, що згадує не тільки своє минуле, але й свого роду. Шість розділів – шість кольорів. Чому саме кольори? Можливо, в зв'язку з уявленням, що «*життя – мішанина барв*» [5, 31]. І розкладати ці фарби, як фрагменти мозаїки, можна по-своєму, щоразу по-новому. Процес спогадів схожий на те, як змінюють одна одну, накладаються одна на одну хвилі [5, 61]. Але є й інше пояснення: кольори зумовлені змістом спогадів. На їхню семантику та символіку звернула увагу Олена Мізінкіна у своїй

статті («Взаємопроникнення мистецтва слова і барви простежується на різних рівнях (образотворення, сюжетному, композиційному, жанровому, стильовому) «Шестиднева...» [7, 76]).

Позначення фарб присутнє не тільки в назвах розділів, але й наявне в них самих. Наприклад, «Барва сивини. Київ» (2 розділ). Так само, як спогади князя пов'язані між собою, шикуються в один ланцюжок, так і кольори найчастіше змішуються художником на створюваному ним портреті. Позначення зеленого (перша частина) і чорного (третя частина) кольорів виявляються поруч, коли художник, що зображує князя на зеленому тлі, домальовує йому чорну шапку [5,122].

Перший розділ – про основи життя (любов, народження дітей, війни, смерть), про ті стихії, які керують людиною, головним чином, в юності. Не випадково у першій частині так багато уваги приділено спогадам князя про його участь у завоюванні кохання (хоч і не для себе). Це розповіді про битви, у яких брав участь батько, які допомагали головному герою визначити основні цінності (пріоритети). Перший спогад про батька – його тверді, як камінь, груди [5, 13]. Це та риса, яку він успадкував від батька – твердість, непохитність. Підтвердженням такого характеру князя слугує епізод, коли він не побоявся напасти на замок дружини свого брата Іллі – Беати («*Мої слуги гримають у ворота. І гримання те чути на весь Острог. За стінами – сварка, брязкає зброя, хтось зійшовся на шаблях. Потім риплять ворота. <...> Влітаємо на подвір'я замкове*» [5, 35]).

У другому розділі головний герой продовжує розмірковувати про своє коріння. Але тепер його спогади набувають універсального характеру. Якщо в першій частині найчастіше йшлося про битви за власність (не випадково художник, слухаючи князя, кілька разів подумки дорікає йому: «*Чи не лукавиш, князю?*» [5, 31]; «*Князю, ти знову про маєтності мову провадиш. Чи тільки від них життє наше залежить? І щастя?..*» [5, 32]; «*Знову маєтності, князю...*» [5, 44]). У вищевказаному розділі йдеться головним чином про духовну спадщину, і доля роду князів Острозьких постає як ланка національної історії.

Невипадковий і вибір топосу – Київ, центр руських земель. Саме «землі-матері» вклоняється вершник, про якого йдеться на початку цієї частини [5, 66]. На наш вигляд, не випадково ця друга частина починається саме з повісті (або, швидше, легенди про лицаря та схимника). Князь не знає, ким був той лицар, яке відношення мав до його роду, а може він з'явився лише в його уяві як ознака власної самотності та приреченості на смерть [5, 71–73]. Поряд виявляються ключові мотиви другої частини – диво, смерть, предок, гріх [5, 71–73; 76; 82–83]. І тут, як нам здається, недаремно з'являється притча про талант, про те, як людина розпоряджається тим, що успадкувала від предків [5, 82–83]. Василь-Костянтин на відміну від свого предка князя Василя не зарив талант у землю. Його попередник дбав про матеріальні речі, тоді як головний герой приділив увагу духовному.

Третій розділ роману переносить читача у період зрілості Острозького, яка була для нього доволі трагічною. На якийсь час змінюється поведінка художника. Він переважно виступав як опонент князя, подумки заперечуючи йому. А іноді, як, наприклад, в епізоді спогадів про Василя Красного [5, 89] і відкрито висловлюючи незгоду. Коли ж князь згадує про хворобу, смерть своєї дружини Софії, художник відмовляється від рефлексії і лише фіксує зовнішній вигляд, що свідчить про трагічні сторінки життя Василя-Костянтина. Рефлексія повертається, коли князь переходить до міркувань про віру (Кирило Терлецький, Іпатій Потій, Никифор).

Головним чином символіка «чорного» кольору пов'язана в романі не тільки з жалобою, втратами, але з такими явищами як зрада віри (перехід сина в католицизм), підлість, лицедійство, порушення клятв, розбрат у відносинах між «своїми» князями, смута в землях. Епітет «чорний» неодноразово зустрічається в тексті.

Наступна барва долі головного героя – жовта. Це колір осені, самотності, пори, коли треба зазирнути у свою душу, в мовчанні підвести підсумки життя, звертаючись переважно до душі, а не розуму. Часто про старий вік кажуть: «Осінь пора». Ключовий мотив в наших уявленнях про осінь – час збирання врожаю. Час зерна, яке жовтого кольору. Звідси – притча про сіяча, його образ. Сіячем виступає князь. І знову переходимо від матеріального до духовного. Зерно, яке кинуте князем Острозьким і яке потрапило у добрий ґрунт – кошти, які витрачені ним на духовні цінності. Центральні події в цьому розділі пов'язані з Іваном Федоровим. Вони з князем виступають у цій частині як сіячі. Плід язика (зерно) – слово («Є у мене інший талант. І гріх, коли закопаю його. Маю вмiсто житніх зерен розсiвати по свiтовi зерна духовнi i всiм, як належить, роздавати духовну поживу» [5, 174–175], – говорить друкар). У такий спосіб «урожай» сіячів князя Острозького та Івана Федорова, їхні зерна, які жовтого кольору, – духовні плоди: видання Острозької Біблії. Пізніше Василь-Костянтин засновує ще вищу школу (Острозьку академію).

Наступний розділ роману повертає князя, а з ним – і читача до суспільного життя, до агресії, битв, гніву («налилися в нього очі кров'ю» [5, 215]), крові, коли жар серця, пристрасті, викликані не тільки любовними переживаннями, а й, головним чином, жагою волі та опорою чужому диктату. Це, в першу чергу, фарби хоругви козацького ватажка Северина Наливайка, а також катувань, які він зазнав, його смерті (страсти). Це частина, в якій роль оповідача переходить переважно до художника, який був знайомий із Наливайком.

Підтекст останнього розділу роману, який позначений золотим кольором, ґрунтується на опозиції «матеріальне – духовне». Золото – матеріальна цінність, за який можна купити хліб та не померти з голоду. І водночас – це те, що дарують на знак любові, символ вірності («Це не лише золото» [5, 244], – думає Гертруда). Золото – це знак величі, з нього виготовляють корону, символ королівської влади (слова «корона» та однокорінне «коронація» особливо часто

зустрічаються саме в цьому розділі твору). Пурпур і золото – головні кольори одягу королів, і це остання фарба, яку художник кладе на портрет князя, а той уже вмирає, відходить у минуле, знаком якого є золото (безсмертя, вічність).

Роман «Шестиднев» завершується післясловом. На зовнішньому плані – події, що відбувалися, коли виявилось, що князь помер. На підтекстовому – осмислення суті того сліду, що залишив він для нащадків. З післямови простягаються нитки до різних частин роману (наприклад, до першої, в якій митець задумався про ставлення інших держав до його землі («*Навчилися ми ковтати образи. Вже й не помічаємо цього*» [5, 262]), до п'ятої, коли він подумки звертається до Северина Наливайка), але, головним чином, безумовно, до того питання, що має структуроутворююче значення для всього твору: хто і за які заслуги гідний пам'яті, величі? Кому належить корона (і в цьому випадку вона є знаком духовної влади (духовної величі), а не багатства чи соціального статусу). Післямова повертає читача до заголовка роману, точніше другої його частини – що ж таке «корона» дому Острозьких?

На портреті Василя-Костянтина монети в його руках постають знаком спадщини, яку він залишив. Окрім золота своєму синові, Острозький хотів передати йому друкарство та Острозьку академію, тобто спадщину після себе насамперед духовну. Можливо, монети на картині означають, що своє золото князь не закопав у землю, а залишив нам. У цьому є його велич, його корона.

Отже, роман «Шестиднев» П. Кралука – це єдине ціле, мистецький світ. Він складається з різних рівнів. Було розглянуто лише один із рівнів. Він цікавив нас із погляду його значущості у формуванні твору як цілісності. На паратекстуальному рівні (як і на рівні стилю, сюжету, композиції, ритму, образної системи – всі ті рівні, які можуть стати у перспективі об'єктом уваги) автор висловив концепцію певного етапу історії України, сенсу такої історичної особистості як князь Костянтин-Василь Острозький, своє розуміння значущості його діяльності для рідної землі. Ця концепція і виступає як центр, що стягує всі рівні, в тому числі і паратекстуальний, в єдине ціле.

Список використаної літератури

1. Бидерманн Г. Энциклопедия символов / пер. с нем.; общ. ред. и предисл. Свенцицкой И. С. Москва: Республика, 1996. 335 с.
2. Богданова О. Ю. Заголовок как элемент текста. *Вестник Костромского гос. ун-та*. 2007. № 1. С. 116–119.
3. Дубініна О. В. Текст – паратекст: контактна зона рецепції (на матеріалі романів В. Стайрона). *Наукові праці Чорноморського державного університету ім. П. Могили. Серія: Філологія. Літературознавство*. Т. 59. Вип. 46. 2006. С. 70–73.
4. Кралука П. Петро Кралука: «Українську еліту ми втратили ще в XVII столітті»: бесіда з письменником / записав Володимир Коскін. *Демократична Україна*. 2011. 27 трав. (№ 21). С. 17.
5. Кралука П. Шестиднев, або Корона роду Острозького: роман. Київ: Ярославів Вал, 2010. 320 с.
6. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту. Навчальний посібник для студентів старших курсів факультетів англійської мови. Вінниця, НОВА КНИГА, 2004. 272 с.
7. Мізінкіна О. Семантика і символіка кольору в романі «Шестиднев, або Корона дому Острозьких» Петра Кралука. *Рідний край: альманах Полтавського національного педагогічного університету / відп. ред. Г. Білик*. 2017. № 2 (37). С. 70–76.

8. Назарук В. М. Про «Шестиднев» Петра Кралоюка. *Науковий вісник Ужгородської богословської академії імені святих Кирила і Мефодія*. Ужгород: Карпатський університет імені Августина Волошина, 2010. URL: <http://kulturolog.org.ua/publications/p-reviews/244—qq.html> (дата звернення: 01.12.2021).
9. Олизько Н. С. Семиотико-синергетическая трактовка паратекста (на материале творчества Дж. Барта). *Вестник Челябинского государственного университета. Сер. Филология. Искусствоведение*. 2008. Вып. 18, № 3 (104). С. 71–75.
10. Пасічник І. Д. Мислення як предмет психології. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія і педагогіка»*. 2013. Вип. 25. С. 3–9.
11. Сокол М. Функції заголовку твору в ракурсі літературознавчої антропології. *Studia Methodologica: альманах*. Тернопіль: ТНПУ, 2008. Вип. 24: Новітня теорія літератури і проблеми літературної антропології.

Chmyr A. V.

graduate student

Odessa I. I. Mechnikov National University

Department of General and Slavic Literary Criticism

chmyr_andrew@ukr.net

PARATEXTUAL ELEMENTS IN NOVEL BY PETRO KRALIUK «SIX DAYS, OR THE CROWN OF THE OSTROZKY HOUSE»

The article deals with this type of transtextuality as paratextuality in the novel «Six Days, or The Crown of the Ostrozky House» by the modern Ukrainian historical writer Petro Kraliuk. It has been established that both literary critics and linguists have paid attention to the study of paratext. It has been found that paratextual elements (title, epigraph, subtitle, preface, afterword) become a threshold for the reader to the main text. The meaning of the double title in the novel (two semantic centers – the Six Days and the Crown) was considered. Emphasis is placed on the role of dedication to Igor Pasichnyk in the work (thanks for the idea of writing and reflection on the possibility of understanding history). Attention was paid to each chapter of the novel (6 in all), because they have titles (a certain color and topos) that reveal the meaning of what is happening in them. The key significance of coloristics in the art world «Six Days» («Green color: Tours», «Gray color: Kyiv», «Black color: Warsaw», «Yellow color: Derman», «Yellow color: Derman», «Red color: Dubno», «Gold color» is traced). Jail»). It is established what role the crown plays in the work, what is the connection between the crown and the title of the novel. The protagonist leaves behind not only material heritage, but also spiritual (printing and education), which is of paramount importance for his descendants. The paratextual level of «Six Days» is connected with the author's vision of his concept of history, which is revealed thanks to the figure of Prince Vasyl-Konstantin Ostrozky.

Key words: paratext, reception, author, reader, novel, art system, P. Kraliuk.

References

1. Bidermann G. Entsiklopediyasimvolov [Encyclopedia of symbols] / per. s nem.; obsch. red. ipredisl. Svetsitskoy I. S. Moskva: Respublika, 1996. 335 s. [in Russian].
2. Bogdanova O. Yu. Zagolovok kak element teksta [Title as element of the text]. *Vestnik Kostromskogo gos. un-ta*. 2007. № 1. S. 116–119 [in Russian].
3. Dubinina O. V. Tekst – paratekst: kontaktna zona retseptii (namateriali romaniv V. Stairona) [Text – paratekst: contact area of the reception (based on the novels of V. Styron)]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu im. P. Mohyly. Serii: Filolohiia. Literaturoznavstvo*. T. 59. Vyp. 46. 2006. S. 70–73 [in Ukrainian].
4. Kraliuk P. Petro Kraliuk: «Ukrainskue litu my vtratyly shche v XVII stolitti»: besida z pysmennykom [«Ukrainian elite we lost in the seventeenth century»] / zapysav Volodymyr Koskin. *Demokratychna Ukraina*. 2011. 27 trav. (№ 21). S. 17 [in Ukrainian].
5. Kraliuk P. Shestydnev, abo Korona rodu Ostrozko: roman [Six Days, or The Crown of the Ostrozky House]. Kyiv: Yaroslaviv Val, 2010. 320 s. [in Ukrainian].
6. Kukharenko V. A. Interpretatsiia tekstu. Navchalnyi posibnyk dlia studentiv starshykh kursiv fakultetiv anhliiskoi movy [Interpretation of the text. A textbook for senior students of English language faculties]. Vynnytsia, NOVA KNYHA, 2004. 272 s. [in Ukrainian].
7. Mizinkina O. Semantykai symbolika koloru v romani «Shestydnev, abo Korona domu Ostrozkykh» Petra Kraliuka [«Six Days, or the Crown of the House of Ostroh» by Peter Kraliuk]. *Ridnyikrai: almanakh Poltavskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu / vidp. red. H. Bilyk*. 2017. № 2 (37). S. 70–76 [in Ukrainian].
8. Nazaruk V. M. Pro «Shestydnev» Petra Kraliuka [About «Six Days» by Peter Kraliuk]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoi bohoslavskoi akademii Imeni sviatykh Kyryla I Mefodiia*. Uzhhorod: Karpatskyi universytet imeni Avhustyna Voloshyna, 2010. URL: <http://kulturolog.org.ua/publications/p-reviews/244—qq.html> (data zvernennia: 01.12.2021) [in Ukrainian].
9. Olizko N. S. Semiotiko-sinergeticheskaya traktovka parateksta (na materiale tvorчества Dzh. Barta) [Semiotic-synergetic interpretation of the paratekst (based on the works of J. Barthes)]. *Vestnik Chelyabinskogo gosudarstvennogo universiteta. Ser. Filologiya. Iskusstvovedenie*. 2008. Vyip. 18, № 3 (104). S. 71–75 [in Russian].
10. Pasichnyk I. D. Myslennia yak predmet psykholohii [Thinking as a subject of psychology]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Serii «Psykholohiia i pedahohika»*. 2013. Vyp. 25. S. 3–9 [in Ukrainian].
11. Sokol M. Funktsii zaholovku tvorcu v rakursi literaturoznavchoi antropolohii [Functions of the title of the work in the perspective of literary anthropology]. *Studia Methodologica: almanakh*. Ternopil: TNPU, 2008. Vyp. 24: Novitnia teoriia literatury I problem literaturnoi antropolohii. S. 245–249 [in Ukrainian].

Статтю подано до редколегії 18 жовтня 2021 р